

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشکده ادبیات و زبانهای خارجی

گروه زبان و ادبیات فارسی

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته زبان و ادبیات فارسی

عنوان:

هنجارها و ناهنجاری های سیاسی در بوستان و گلستان

استاد راهنما:

دکتر محمد باقر بهادری

استاد مشاور:

دکتر ابراهیم اقبالی

پژوهشگر:

رضا واعظی

شهریور ۹۳

تقدیم به

تمامی کسانی که در راه پیشرفت و اعتلای

دانش کوشیده اند.

سپاسگزاری

این گفتار فرصتی است تا از کسانی که در به انجام رساندن این پایاننامه مرا یاری نمودند تشکر و قدردانی کنم.

بر خود واجب می دانم از جناب آقای دکتر محمد باقر بهادری که راهنمایی این پایاننامه را بر عهده گرفتند و بی دریغ در این راه ، حقیر را رهنمون شدند و حقی فراموش ناشدنی بر گردن من دارند تشکر کنم.

همچنین از جناب آقای دکتر ابراهیم اقبالی ، استاد مشاور که با سعه صدر مرا مرهون لطف خویش نمودند و نیز از جناب آقای دکتر محمد مهدی پور مدیر محترم گروه تشکر و قدردانی می کنم. و بی مناسبت نخواهد بود که این نوشته را به نام استادان فاضل و گرامی ام که در حضورشان درس عشق و معرفت را آموخته ام مزین کنم؛ به ویژه سرکار خانم دکتر سکینه رسمی که پیوسته مرا مورد لطف و مهربانی خود قرار داده اند و همچنین از خانم ها دکتر معصومه معدن کن و دکتر منیره پویای ایرانی و نیز آقایان دکتر باقر صدر نیا ، دکتر میر جلیل اکرمی ، دکتر احمد فرشباغیان ، دکتر چنگیز مولایی و دکتر محمدرضا عابدی نیز نهایت تشکر و قدردانی را دارم .

همچنین از دوست عزیزم آقای یحیی آقایی که در این راه مرا یاریگر بود تشکر می کنم.

امیدوارم روزگار مرا به جبران زحمت های این عزیزان توفیق دهد.

نام خانوادگی دانشجو: واعظی	نام: رضا
عنوان پایان نامه: هنجارها و ناهنجاری های سیاسی در بوستان و گلستان	
استاد راهنما: دکتر محمد باقر بهادری	
استاد مشاور: دکتر ابراهیم اقبالی	
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد رشته: زبان و ادبیات فارسی گرایش: محض دانشگاه: تبریز	
دانشکده: ادبیات و زبانهای خارجی تاریخ فارغ التحصیلی: ۱۳۹۳/۶/۳۱ تعداد صفحات: ۱۸۹	
کلیدواژه ها: سعدی، سیاست، هنجار، ناهنجاری، کشورداری، رعیت، حکومت	
چکیده:	
<p>مسائل سیاسی و سیاست مدن از دیرباز در ادب و فرهنگ فارسی وجود داشته و شاعران و ادیبان بسیاری به این موضوع پرداخته اند. سعدی یکی از بارزترین اشخاصی است که در این زمینه آرا و نظریات قابل توجه و مفیدی دارد. در این پایان نامه که از چهار فصل ((کلیات))، ((تعاریف و پیشینه اندیشه های سیاسی در ایران، جهان و اسلام))، ((هنجارهای سیاسی)) و ((ناهنجاری های سیاسی)) تشکیل گردیده، سعی شده است تا در ضمن ارائه تعاریفی جامع از سیاست و حکمرانی و همچنین با اشاره به تاریخچه آن در جهان، ایران و اسلام، نظرها و آرای سعدی در این باره استخراج گردد. بنابراین ابتدا دو کتاب مورد پژوهش (بوستان و گلستان)، به صورت گسترده مطالعه شد و مطالب مربوط به عالم سیاست، از جمله هنجارهای سیاسی نظیر: آسایش و امنیت، بذل و بخشش، تحقیق و گزینش، تدابیر جنگی برای شکست دشمن، تدبیر در برابر دزدان، ترحم بر اسرا، ترحم بر بی گناهان، تربیت فرزندان، تشویق صالحان، ترس از آه مظلوم، تقوی و خداترسی، تواضع، حسن خلق، خادم نوازی، طلب نام نیک، دادگری، دانش دوستی، درویش نوازی، رازداری، رعیت نوازی، شایسته سالاری، عبرت پذیری، گذشت، غمخوار مردم بودن، قانون مداری، گماشتن ناظران، لشکر نوازی، مجازات مجرمان، مظلوم نوازی، مردم نیازاری، نصیحت شنوی و نقد پذیری و دیگر ویژگی های لازم برای حاکمان استخراج گردید و ناهنجاری های سیاسی نظیر: آسایش طلبی، آزار دوستان با دشمن دوستی، افشای راز، باقی نگذاشتن آثار خیر به یادگار، بخل، بدنامی، بی تدبیری،</p>	

بی توجهی به خادمان ، بی توجهی به دادخواهان ، تصمیم گیری بدون تحقیق و بررسی، تکبر، ثروت اندوزی، حسدورزی، خراج ستانی ظالمانه ،خشمناکی ، دشمن تراشی ، رعیت آزاری، رفتارنا بجا ، زور گویی، ستمگری،طمعکاری، عمل نکردن به احکام دین ،غافلی، کوتاهی در مجازات ،کوچک شمردن دشمن،مجازات ناصحان، نابردباری و نا فرمانی از خداوند ، نا راضی کردن مردم ،ناراضی کردن لشکریان،ناسپاسی، نا شایسته سالاری ، نبود امنیت و آسایش ،نشناختن دوست از دشمن و نصیحت ناشنوی در نظر سعدی استخراج و تبیین و تشریح گردید و در مواقعی با آثار ادبی دیگر در این زمینه مقایسه شد و همچنین آبخور های فکری سعدی به ویژه در حوزه دین و تاثیر او از آیات و روایات و حوادث تاریخی بررسی شد و این نتایج روی نمود که سعدی با توجه به تجربیات شخصی و مسافرت های طولانی و نیز با درک صحیح خود از مسائل سیاسی در لابلا ی ابیات و نوشته های خود سودمندترین و مبنایی ترین اصول سیاسی را به حاکمان گوشزد کرده و در هدایت و تنبه آنها قلم زده و به عوامل انحطاط و یا دوام حکومت پرداخته و توجه دقیق کرده است. توصیه های سودمند به جا مانده از سعدی او را از نظریه پردازان سیاسی زمان خود نشان می دهد و دید و بینش و نگرش عمیق وی را به مسایل مختلف سیاسی اثبات می کند. او با استفاده از حکایات و تمثیلات شیرین و هنر بالای شاعری خود توانسته است نکات آموزنده حکومتی را برای هموعان و جهان بشریت به یادگار گزارد و در هدایت های سیاسی از سرآمدان باشد.

فصل اول: کلیات

۲	۱-۱- مقدمه.....
۳	۲-۱- بیان مسأله.....
۳	۳-۱- سوالات تحقیق.....
۴	۴-۱- بررسی منابع.....
۵	۵-۱- مواد تحقیق.....
۵	۶-۱- روش تحقیق.....
۶	۷-۱- یادداشت های فصل اول.....

فصل دوم: تعریف و پیشینه اندیشه های سیاسی در ایران ، جهان و اسلام

۸	۱-۲- تعاریف.....
۸	۱-۱-۲- سیاست
۱۰	۲-۱-۲- فعالیت سیاسی
۱۰	۳-۱-۲- حکومت.....
۱۰	۴-۱-۲- حکمرانی.....
۱۰	۲-۲- هدف از علم سیاست
۱۱	۳-۲- تاریخچه عقاید و افکار سیاسی در جهان
۱۱	۱-۳-۲- افکار سیاسی ایران قدیم.....
۱۲	۲-۳-۲- افکار سیاسی یونان قدیم.....
۱۳	۳-۳-۲- افلاطون و نظریاتش.....
۱۴	۴-۳-۲- ارسطو و نظریاتش.....
۱۵	۵-۳-۲- سیاست در اسلام.....
۱۶	۴-۲- حکومت از دید اسلام.....
۱۶	۵-۲- سیاست در افکار حکمای اسلامی.....
۱۷	۶-۲- عنصر اصلی سیاست در اسلام.....
۱۸	۷-۲- برخی ویژگی های کارگزاران اسلامی در قرآن.....

- ۱۸-۷-۲-۱-اهلیت و شایستگی.....
- ۱۹-۷-۲-۲-اخلاص.....
- ۱۹-۷-۲-۳-سخت گیری در اجرای حق و عدالت.....
- ۱۹-۷-۲-۴-خواستار صلاح و اصلاح.....
- ۱۹-۷-۲-۵-اهل عمل.....
- ۱۹-۷-۲-۶-بالا بردن ارزش انسان.....
- ۲۰-۷-۲-۷-آمادگی برای دفاع.....
- ۲۰-۷-۲-۸-اخلاق مسئول در جامعه اسلامی.....
- ۲۰-۷-۲-۹-تواضع.....
- ۲۰-۷-۲-۱۰-ایمان داشتن به انسان.....
- ۲۰-۷-۲-۱۱-روحیه ایثار و ساده زیستی.....
- ۲۰-۷-۲-۸-برخی ویژگی های حاکمان و کارگزاران اسلامی در کلام امام علی(ع).....
- ۲۱-۸-۲-۱-توصیه های اخلاقی خطاب به مالک اشتر و دیگر زمامداران اسلامی.....
- ۲۲-۸-۲-۲-توصیه های اجتماعی حضرت به حاکمان اسلامی.....
- ۲۳-۸-۲-۳-توصیه های سیاسی حضرت علی(ع) به حاکمان اسلامی.....
- ۲۴-۸-۲-۹-پیشینه اندیشه های سیاسی در ایران و جهان اسلام.....
- ۲۷-۹-۲-۱-خواجه نظام الملک طوسی.....
- ۳۰-۹-۲-۲-امام محمد غزالی طوسی.....
- ۳۲-۹-۲-۳-روزبهان خنجی اصفهانی.....
- ۳۲-۹-۲-۴-فردوسی.....
- ۳۳-۹-۲-۵-سنایی.....
- ۳۵-۹-۲-۶-نظامی.....

فصل سوم: هنجارهای سیاسی

- ۳۷-۳-۱-آسایش و امنیت.....
- ۳۹-۳-۲-بذل و بخشش.....
- ۴۱-۳-۲-۱-بخشش بر فقیران.....
- ۴۳-۳-۲-۲-بخشش بر درویشان.....
- ۴۴-۳-۳-تامل و درنگ در امور.....

- ۴-۳-تحقیق و گزینش ۴۶
- ۵-۳-تدابیر جنگی در رویارویی با دشمنان..... ۴۷
- ۱-۵-۳-اجتناب از جنگ ۴۷
- ۲-۵-۳-مدارا و ترجیح مصالحه بر جنگ..... ۴۷
- ۳-۵-۳-نبرد با دشمن عنود و بد اندیش..... ۴۹
- ۴-۵-۳-هوشیاری و احتیاط در برابر خدعه و مکر دشمن..... ۴۹
- ۵-۵-۳-کوچک نشمردن دشمن..... ۵۲
- ۶-۵-۳-شکست دشمن بدون خونریزی..... ۵۳
- ۶-۳-تدبیر کردن برای شکست دادن دشمن..... ۵۴
- ۱-۶-۳-تفرقه افکنی..... ۵۵
- ۲-۶-۳-فریب دشمن..... ۵۵
- ۳-۶-۳-استفاده از خستگی دشمن..... ۵۶
- ۴-۶-۳-تخریب روحیه..... ۵۶
- ۵-۶-۳-جذب افراد دشمن ۵۷
- ۶-۶-۳-مسلط کردن زندانیان دشمن بر آنان بعد از شکست ۵۷
- ۷-۶-۳-آمادگی لشکریان در برابر دشمن..... ۵۸
- ۸-۶-۳-به فکر لشکریان بودن و حفظ جان آنان..... ۵۹
- ۹-۶-۳-شناختن کمینگاه دشمن و برگزیدن مکان مناسب برای اتراق..... ۵۹
- ۱۰-۶-۳-ترجیح دادن فرار بر قرار ۵۹
- ۷-۳-تدبیر در برابر دزدان ۶۰
- ۸-۳-ترحم بر اسرا ۶۱
- ۹-۳-ترحم بر بی گناهان ۶۲
- ۱۰-۳-تریت فرزندان ۶۲
- ۱۱-۳-ترس از آه مظلوم ۶۳
- ۱۲-۳-تشویق صالحان ۶۵
- ۱-۱۲-۳-تشویق دلاوران ۶۵
- ۲-۱۲-۳-تشویق خردمندان ۶۶
- ۳-۱۲-۳-تشویق مطیعان و فرمان پذیران ۶۷

- ۶۷..... ۱۳-۳- تقوی و خداترسی
- ۷۰..... ۱۴-۳- تواضع و فروتنی
- ۷۱..... ۱۵-۳- حسن خلق
- ۷۳..... ۱۶-۳- خادم نوازی
- ۷۴..... ۱۷-۳- خوشنامی و طلب نام نیک
- ۷۶..... ۱۸-۳- دادگری
- ۸۰..... ۱۹-۳- دانش دوستی
- ۸۱..... ۲۰-۳- درویش نوازی
- ۸۴..... ۲۱-۳- دفع ستمگران
- ۸۵..... ۲۲-۳- دین مداری و اجرای احکام شرعی
- ۸۶..... ۲۳-۳- رازداری
- ۸۷..... ۲۴-۳- رعیت نوازی
- ۹۱..... ۲۵-۳- شایسته سالاری
- ۹۳..... ۲۶-۳- عبرت پذیری و درس آموزی از گذشته
- ۹۷..... ۲۷-۳- عفو و گذشت
- ۹۸..... ۱-۲۷-۳- عفو غریب فتنه گر
- ۹۹..... ۲-۲۷-۳- عفو معزول شدگان
- ۹۹..... ۳-۲۷-۳- عفو گناه فراموشی
- ۱۰۰..... ۴-۲۷-۳- عفو دشمن شکست خورده
- ۱۰۱..... ۵-۲۷-۳- عفو منتقدان حکومت
- ۱۰۲..... ۶-۲۷-۳- عفو گستاخان
- ۱۰۲..... ۷-۲۷-۳- عفو بی حرمتی در حق بزرگان
- ۱۰۴..... ۸-۲۷-۳- عفو خطاکاران
- ۱۰۸..... ۲۸-۳- غمخوار مردم بودن
- ۱۰۹..... ۲۹-۳- قانون مداری و نظارت بر اجرای قوانین
- ۱۱۰..... ۳۰-۳- گماشتن ناظران
- ۱۱۰..... ۱-۳۰-۳- گماشتن ناظر بر مشرفان
- ۱۱۱..... ۲-۳۰-۳- گماشتن ناظر بر سپاهی بد سابقه

- ۱۱۲..... ۳۱-۳- لشکر نوازی
- ۱۱۳..... ۳۲-۳- مجازات مجرمان
- ۱۱۴..... ۳۲-۳-۱- مجازات ستمگران
- ۱۱۴..... ۳۲-۳-۲- مجازات عامل ستمگر
- ۱۱۵..... ۳۲-۳-۳- مجازات مشرف و ناظر
- ۱۱۵..... ۳۲-۳-۴- مجازات فراریان از جنگ
- ۱۱۶..... ۳۲-۳-۵- مجازات دین ستیزان
- ۱۱۶..... ۳۲-۳-۶- مجازات توطئه گران و دسیسه گران
- ۱۱۷..... ۳۲-۳-۷- مجازات مشاوران بد فکر
- ۱۱۸..... ۳۲-۳-۸- مجازات حرمت شکنان و ناسپاسان
- ۱۱۸..... ۳۲-۳-۹- مجازات کلاهبرداران و شیادان
- ۱۱۹..... ۳۳-۳- مظلوم و ضعیف نوازی
- ۱۲۰..... ۳۴-۳- مردم نیازاری
- ۱۲۱..... ۳۵-۳- نصیحت شنوی و نقد پذیری
- ۱۲۶..... ۳۶-۳- ویژگی های بایسته و لازم برای حاکمان
- ۱۲۶..... ۳۶-۳-۱- آزادی عمل
- ۱۲۷..... ۳۶-۳-۲- احتیاط
- ۱۲۸..... ۳۶-۳-۳- اغتنام فرصت
- ۱۲۹..... ۳۶-۳-۴- بنای خیر و کوشش در آبادانی تصرفات
- ۱۳۰..... ۳۶-۳-۵- پرورش جنگجو و دانشمند
- ۱۳۱..... ۳۶-۳-۶- پرهیز از خوشگذرانی
- ۱۳۲..... ۳۶-۳-۷- پرهیز از فرستادن دو هم‌رتبه برای امری
- ۱۳۳..... ۳۶-۳-۸- جوانمردی
- ۱۳۳..... ۳۶-۳-۹- حساب و کتاب در اموال
- ۱۳۴..... ۳۶-۳-۱۰- ذکر نام بزرگان به نیکی
- ۱۳۴..... ۳۶-۳-۱۱- شجاعت
- ۱۳۵..... ۳۶-۳-۱۲- قناعت
- ۱۳۶..... ۳۶-۳-۱۳- محافظت از بیت المال

- ۱۳۷..... ۳۶-۱۴-مشورت و استفاده از تجارب دیگران
- ۱۳۸..... ۳۶-۱۵-موقعیت شناسی
- ۱۴۱..... ۳۶-۱۶-هزینه در امور لشکری و کشوری
- ۱۴۱..... ۳۶-۱۷-همت
- ۱۴۲..... ۳۶-۱۸-نواخت مسافر و غریب و بازرگان و رسول

فصل چهارم: نا هنجاری های سیاسی

- ۱۴۴..... ۴-۱-آسایش طلبی
- ۱۴۶..... ۴-۲-آزار دوستان با دشمن دوستی
- ۱۴۶..... ۴-۳-افشای راز
- ۱۴۷..... ۴-۴-باقی نگذاشتن آثار خیر به یادگار
- ۱۴۷..... ۴-۵-بخل
- ۱۴۸..... ۴-۵-۱-عدم بخشش بر رعیت
- ۱۴۹..... ۴-۵-۲-بخل بر لشکریان
- ۱۵۰..... ۴-۶-بدنامی
- ۱۵۲..... ۴-۷-بی تدبیری
- ۱۵۲..... ۴-۸-بی توجهی به خادمان
- ۱۵۳..... ۴-۹-بی توجهی به دادخواهان
- ۱۵۳..... ۴-۱۰-تصمیم گیری بدون تحقیق و بررسی
- ۱۵۴..... ۴-۱۱-تکبر
- ۱۵۶..... ۴-۱۲-ثروت اندوزی
- ۱۵۸..... ۴-۱۳-حسدورزی
- ۱۶۰..... ۴-۱۴-خراج ستانی ظالمانه
- ۱۶۱..... ۴-۱۵-خشمناکی
- ۱۶۲..... ۴-۱۶-دشمن تراشی
- ۱۶۲..... ۴-۱۷-رعیت آزاری
- ۱۶۶..... ۴-۱۸-رفتار نا بجا
- ۱۶۷..... ۴-۱۹-زور گویی
- ۱۶۸..... ۴-۲۰-ستمگری

- ۱۷۳..... ۲۱-۴-طمعکاری
- ۱۷۵..... ۲۲-۴-عمل نکردن به احکام دین
- ۱۷۵..... ۲۳-۴-غافلی
- ۱۷۶..... ۲۴-۴-کوتاهی در مجازات
- ۱۷۷..... ۲۵-۴-کوچک شمردن دشمن
- ۱۷۷..... ۲۶-۴-مجازات ناصحان
- ۱۷۸..... ۲۷-۴-نا بردباری و نا فرمانی از خداوند
- ۱۷۸..... ۲۸-۴-نا راضی کردن مردم
- ۱۷۹..... ۲۹-۴-نا راضی کردن لشکریان
- ۱۷۹..... ۳۰-۴-نا سپاسی
- ۱۷۹..... ۳۱-۴-نا شایسته سالاری
- ۱۷۹..... ۳۱-۴-۱-گماشتن جاهلان ستمگر بر امور
- ۱۸۰..... ۳۱-۴-۲-گماشتن لشکریان ناشایست
- ۱۸۱..... ۳۱-۴-۳-گماشتن بی تجربه ها
- ۱۸۲..... ۳۲-۴-نبود امنیت و آسایش
- ۱۸۲..... ۳۳-۴-نشاخت دوست از دشمن
- ۱۸۴..... ۳۴-۴-نصیحت ناشنوی
- ۱۸۵..... نتیجه گیری
- ۱۸۶..... منابع و مأخذ

فصل اول

کلیات

ادبیات صرف بیشتر از دید زیبایی شناسی مورد توجه قرار می گیرد ولی در عین حال با پذیرش صفاتی چون ادبیات سیاسی یا ادبیات اجتماعی جنبه فایده گرایانه نیز به خود می گیرد. سعدی یکی از درخشانترین چهره های ادبی ایران و یکی از ارکان شعر فارسی است و با اینکه آثار او در اوج فصاحت و بلاغت است و از نظر زیبایی شناختی از بهترین هاست ، می توان آثار او را جزو آثار فایده گرایانه نیز محسوب کرد که در حوزه سیاست ، اخلاق و تعلیم و تربیت ، نقش پر رنگی دارد. غلامحسین یوسفی ، سعدی شناس و شارح آثار او در باره اندیشه وی می گوید: ((سراسر جهان سعدی، از فروغ انسانیت و ایثار و جوانمردی نورانی است و دلگشا)).^(۱) نخستین باب گلستان که در سیرت پادشاهان است و همچنین باب اول بوستان که در عدل و تدبیر و رای است سرشار از مضامین و اندرزها و اصطلاحات سیاسی است. سعدی با روح بزرگ و حقیقت جوی خویش پیوسته در اندیشه هدایت و راهنمایی حاکمان است و به قول دشتی ((زبان وی در خیر انسانیت و تشویق به عدل و انصاف به کار رفته ، حتی از نصیحت و انذار خداوندان زور باز نایستاده است)).^(۲) ((سعدی با طبقات مختلف -از پادشاهان و وزیران گرفته تا افراد متوسط و عامه مردم- حشر و نشرها داشته، در سفرها با کاروانیان از هر دسته به سر برده ، از هر شهری به شهری رفته ، بیابان ها در نور دیده، و در هر جا چیزهای تازه دیده ، و افزون بر کتابهای بسیار که خوانده جهان را از راه تجربه مستقیم آزموده و شناخته است.))^(۳) و به قول ادیبی دیگر: ((سعدی زاهدی گمنام و گوشه نشین و دور از مردم و سیاست و اجتماع نبوده که اهل عصر و فرمانروایان او را نادیده بگیرند و بگذرند. سعدی در میان مردم بوده ، با مردم زیسته ، واقعیت های عصر را درک کرده و به خصیصه قدرت و ماهیت حکومت ها ، در محدوده ذهنیت روزگار خود آگاه بوده

است و در همان حال به مراکز قدرت نزدیک. پس نزدیک به صواب، آن دیده است که ضمن ستایش از قدرتمندان، آنان را پند دهد و به مسئولیت های حکومتی که داشته اند واقف گرداند. به قول زرین کوب "سخن او در خطاب به ممدوحان نه لحن بشارتگر، بلکه لحن مرد بیم دهنده است." (۴) سعدی سخنان و اندیشه های خود را در خلال حکایات و تمثیل های ظریف و دلنشین بیان می کند و به این طریق به بهترین شکل در ذهن و روان مخاطب تاثیر می گذارد.

۱-۲- بیان مساله

در این پژوهش، کشورداری و باید ها و نبایدهای آن در بوستان و گلستان و دیدگاه ها و نظرهای سعدی در آن خصوص بررسی می گردد. همچنین آفات و عوامل انحطاط حکومت که در لابه لای گفتار سعدی طرح شده تبیین می گردد و توصیه ها و عوامل قوام و دوام پادشاهی و زبان و بیان سعدی در این خصوص و استفاده وی از آموزه های دینی و آبشخور های فکری وی تحلیل و همچنین شخصیت های مورد بحث سعدی نیز واکاوی می گردد.

۱-۳- سؤالات تحقیق

- ۱- نظر سعدی نسبت به کشورداری و رفتار حاکمان چیست؟
- ۲- آیا سعدی در پرداختن به مسائل حکومتی از آیات و احادیث و نظرها و آرای حکمای قبل از خود استفاده کرده است؟
- ۳- توصیه های سعدی به حاکمان نسبت به اجرای بهتر قانون و عدالت چیست؟

۱-۴- بررسی منابع

الف) پیوند ادب و سیاست؛ حقوق بشر از دیدگاه سعدی، مقدمه ای بر مبحث حقوق شهروندی در باب اول گلستان؛ قراگوزلو، محمد، اطلاعات سیاسی-اقتصادی، شماره ۲۰۵-۲۰۶، صص ۶۴-۷۱

این مقاله که به مسائل حقوق بشری و عدم رعایت آن از طرف پادشاهان اشاره می کند به باب اول گلستان مربوط است و برخی از موارد عنوان شده در آن، از جمله مردم آزاری پادشاهان، بی کفایتی مدیران جامعه و نبود شایسته سالاری، عدم تحمل دگراندیشی و مخالفت با رای شاه و موارد دیگر مورد نقد قرار گرفته است. نویسنده به شرح برخی از حکایات پرداخته و فکر غالب هر حکایت را استخراج و به نقد آن می پردازد. نویسنده به این نکته اشاره می کند که همه داستان های باب اول گلستان تبلیغ و ترویج این ایدئولوژی است که وظیفه اساسی حاکمان حفظ جان و مال ناموس مردم است و معتقد است همین اندیشه ها سال ها بعد مورد استفاده بسیاری از جوامع مدنی شده و باعث به وجود آمدن برخی مکاتب تساهل مدارانه از جمله مکتب جان لاک شده است.

ب) پشتوانه های معنوی و مادی حکومت در نظر سعدی و مقایسه آن با نهج البلاغه، جوکار، نجف، فصلنامه اندیشه دینی دانشگاه شیراز، پاییز ۱۳۸۴، صص ۹۳-۱۱۲

در این مقاله برخورداری اندیشه و نوشته های سعدی از آموزه های دینی و به ویژه جنبه های اجتماعی نهج البلاغه، سنجیده شده است. نگارنده مقاله اعتقاد دارد که نیاز حکومت ها به مردم و وظیفه خطیر حکومت در تامین امنیت و آسایش آنان مساله ای اساسی است و سعدی این نوع اندیشه را از آیات و احادیث اسلامی و به ویژه مضامین جاودانه نهج البلاغه اقتباس کرده است. کتابی که در لابه لای خطبه ها و نامه های گرانسنگ آن آداب مملکت داری به دور از آرایش های

دون مایه سیاسی مطرح شده است یکی از موارد مهم اقتباس شده از نهج البلاغه ، مردم و نقش مادی و معنوی آنان در پشتیبانی از حکومت است که در این مقاله بررسی شده است.

چنانکه از عناوین منابع ذکر شده بر می آید ، هر یک از محققین به جنبه ای از جنبه های سیاسی و غالباً به یکی از بخش های آثار سعدی پرداخته و بسیاری از مفاهیم و مضامین سیاسی که قابلیت تحقیق و کنکاش در مورد آنها وجود دارد را بررسی و تحقیق نکرده اند؛ لذا نگارنده قصد دارد در این پایاننامه با دیدی کلی و جامع به همه جوانب سیاسی در دو اثر گرانقدر سعدی (گلستان و بوستان) پردازد.

۱-۵- مواد تحقیق : آثار سعدی ، کتاب ها و مقاله های مربوط به آثار سعدی و کتاب ها و مقاله

های مربوط به علم سیاست

۱-۶- روش تحقیق : توصیفی _ تحلیلی و کتابخانه ای

یادداشت های فصل اول

۱- جهان مطلوب سعدی در بوستان، غلامحسین یوسفی، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ص ۲۸۴

۲- قلمرو سعدی، علی دشتی، ۱۳۶۴، ص ۱۴

۳- مقدمه گلستان، غلامحسین یوسفی، ۱۳۹۱، ص ۲۵

۴- قصاید و غزلیات سعدی، حسن انوری، ۱۳۸۹، ص ۱۵

فصل دوم

تعاريف و پيشينه اندیشه های سياسی در ايران و جهان